Bot, el poble de la Terra Alta entre muntanyes, cultura i tradicions

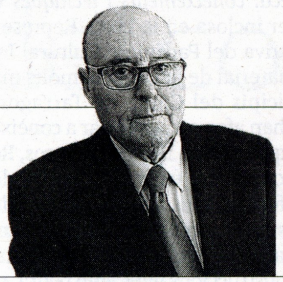

ANTON MONNER
Cronista de Gandesa

Crònica

Atractiu turístic. La Via Verda de la Val de Zafán s'ha convertit en un reclam de primera magnitud, per on circulen i la visiten una gran quantitat de turistes cada any, i on Bot destaca per la bellesa de paisatges que l'envolten

El pare de Joan Amades i Gelats era fill de Bot i per això aquesta població envoltada de muntanyes i regada pel riu Canaletes que neix als Ports d'Orta i fa cap davant de Benifallet, queda marcada per aquestes dues característiques. Els grans coneixements culturals d'aquest etnòleg i folklorista que tant explica en els seus llibres del poble de Bot, i la riquesa dels paisatges orogràfics i hidrogràfics que són un vertader encant i tresor espectacular de les Terres de l'Ebre i de Catalunya.

Antoni Cortès és l'actual font de cultura botenca, i en deixa constància en els diferents llibres publicats sobre el seu poble, de fets i contes, d'onomàstica, d'història, de refranys, de records històrics, reflectits en la revista *El Pedrís*, de la qual va ser un dels fundadors i actiu col·laborador.

El nom de Bot, ben segur serà d'origen protohistòric donades les restes de poblats ibèrics trobats al seu terme municipal, segurament dependents del Coll del Moro, indret dominant de les planures interiors del seu terme municipal, on vivia el senyor, entre els poblats de Sant Antoni de Calaceit i el de Banyoles de Tivissa, a l'altre costat de l'Ebre. També pot ser d'etimologia àrab, derivat de la família Beni-Hud, dominants de la zona en temps anteriors a la reconquesta per Ramon Berenguer IV que en romanitzar-lo canvià a Buzot, com així apareix a la Carta de Donació dels territoris del Castell de Miravet, a l'Orde del Temple, l'any 1153.

En documents posteriors canvia per Boot i, ja en temps recents, en el topònim actual. Durant aquesta època va pertànyer a la Comanda d'Orta, conjuntament amb Arnes, Prat i Caseres, com després a l'Orde de l'Hospital.

Les muntanyes que té al sud són la continuació de Santa Bàrbara, on està ubicat el Convent dels Àngels d'Orta més conegut pel Convent de Sant Salvador, tan rememorat per la seva arquitectura i pel miracler frare que a mitjan se-

Panoràmica del poble de Bot, envoltat de magnífiques vistes. FOTO: JOAN REVILLAS

Davant mateix del municipi es veu la Roca Plana i la Roca del Migdia i a l'esquerra l'Agulla, partint amb el terme de Prat de Comte. A l'esquerra la Serra dels Molandins, on es van refugiar els visigots en ser ocupat pels àrabs el territori l'any 711, i coneguts per muladís. De cara al nord, la Serra, amb el Coll del Moro abans comentat, al seu davant i a ponent la Serra dels Pesells, antic poble incorporat al terme d'Orta.

I pel mig d'aquests conglomerats muntanyencs hi discorre el riu Canaletes que fa tot el seu recorregut entre Orta, passant per Bot i els termes de Prat, Gandesa i el Pinell. Les aigües baixen entre congosts, amb piscines naturals de gran bellesa i rocams tallats verticalment, on es troba la Fontcalda, riu avall, i les Olles, riu amunt. Tot és un vertader encant que deixa al visitant perplex de tanta bellesa!

Als anys trenta del segle passat, en el seu pas entre Orta i Bot, es va construir la línia ferroviària de Val de Zafán que baixant d'Alcagó al mar. Aquesta via fèrria, inacabada l'any 1937, el general Franco la va habilitar per fer-hi arribar els materials de guerra per atacar la Serra de Pàndols, reducte molt ben defensat pels republicans. I a les seves vies hi va instal·lar bateries alemanyes que atacaven els fronts de la Fatarella, Corbera i la Serra de Cavalls en la

Pel mig d'aquestes muntanyes discorre el riu Canaletes, amb piscines naturals

tristament famosa Batalla de l'Ebre. Per manca de rendibilitat econòmica, amb l'excusa d'un túnel enfonsat, el tren va deixar de funcionar. Però la via hi tingué una gran importància durant la seva construcció; mentre a Bot augmentava la població, la de la Terra Alta va començar a disminuir a principis del segle XX. Així, Bot amb 1.500 habitants per Avui la Terra Alta i Bot s'han reduït considerablement.

Aquesta via ferroviària s'ha convertit en una atracció turística de primera magnitud, coneguda per la Via Verda, per on circulen i la visiten multitud de turistes amb els paisatges que l'envolten, i Bot, al costat de la via, és l'indret significat per visitar-lo pels restaurants, les cases rurals, els cellers de vi i oli, el càmping i recórrer la Ruta de la Pau i la Ruta de l'Oli. Les garnatxes de la DO dels vins Terra Alta dels cellers de Bot són famoses a les millors taules del món.

Les tradicions han quedat arrelades a la vila, amb la romeria a l'ermita de Sant Josep, la Festa de Sant Antoni, amb les coques, els balls, les jotes, els majorals i les majorales de Sant Blai, les pubilles i les damisel·les. Festes tradicionals que les recorda Joan Amades als llibres de Carnestoltes, la Primavera, la Tardor, la Caiguda de les Fulles o el Nadal. Una vila plena de caràcter que val la pena visitar i reposar la

Font: biblioteca.tortosa.cat